

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Філологічний факультет

Кафедра української і зарубіжної літератури

ЗАТВЕРДЖЕНО НА ЗАСІДАННІ КАФЕДРИ
Завідувач кафедри

_____/_____
(протокол № _____ від _____ 20__ р.)

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ (ФОЛЬКЛОРНОЇ) ПРАКТИКИ**

для здобувачів вищої освіти

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Ступінь вищої освіти бакалавр

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

(шифр і назва галузі)

Спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма Середня освіта. Українська мова і література. Англійська мова і література

Мелітополь, 2021

Розробники: асистент кафедри української і зарубіжної літератури Н.С. Мажара

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми _____ О.В. Юрченко
(підпис)

Робоча програма навчальної (фольклорної) практики складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «Середня освіта. Українська мова і література. Англійська мова і література».

Навчальна (фольклорна) практика є важливим освітнім компонентом у системі підготовки майбутніх учителів української мови і літератури закладів загальної середньої освіти, засобом актуалізації та поглиблення теоретичних знань, завдяки цьому здобувач вищої освіти формує нове бачення своєї спеціальності, удосконалює фахову підготовку та професійну компетентність.

Мета навчальної (фольклорної) практики – розширити, закріпити та систематизувати теоретичні знання, отримані під час вивчення освітнього компонента «Фольклор з фольклорною практикою»; виявити універсальні, етнічні та локальні традиції досліджуваної території, встановити ареальні особливості побутування окремих творів, жанрів, обрядів; укласти реєстри зібраного матеріалу.

Перелік програмних компетентностей, які набуваються під час практики:

– **ІК.** Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

– **ЗК 5.** Здатність застосовувати набуті знання та вміння в практичних ситуаціях, прогнозувати, проектувати та моделювати освітній процес, зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

– **ЗК 8.** Здатність проводити дослідницьку роботу, дотримуючись академічної доброчесності, визначати цілі та завдання, обирати методи дослідження, аналізувати результати

– **ФК 1.** Здатність володіти методологічними і теоретичними основами філологічних наук, методик навчання української мови і літератури, методик навчання англійської мови та зарубіжної літератури, базовими знаннями з української мови, теорії та історії української літератури, методик викладання української мови та літератури.

– **ФК 6.** Здатність орієнтуватися у літературному процесі в історико-культурному контексті та використовувати знання української мови і літератури, англійської мови та зарубіжної літератури для формування національної свідомості, культури, ціннісних орієнтацій учнів.

– **ФК 9.** Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використання перспективного практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації освітніх цілей.

Заплановані програмні результати навчання:

– **ПРН 1** – сучасних філологічних і дидактичних засад навчання української мови і літератури, англійської мови та зарубіжної літератури;

– **ПРН 2** – фундаментальних наук для формування світогляду й соціалізації особистості та освоєння загальнопрофесійних дисциплін;

– **ПРН 7** – основ загальнотеоретичних та професійних дисциплін в обсязі, необхідному для проведення науково-дослідної роботи; правил академічної доброчесності; норм цитування при написанні наукових робіт;

– **ПРН 10** – володіти основними поняттями, термінами, положеннями мовознавства та літературознавстворієнтуючись на здобутки сучасної науки;

– **ПРН 11** – ефективно використовувати в практичній діяльності вчителів української мови та літератури й англійської мови і зарубіжної літератури новітні технології з урахуванням змішаного та дистанційного навчання; програмне забезпечення й сучасні технічні засоби навчання;

– **ПРН 16** – готовність вирішувати складні навчально-виховні завдання з урахуванням індивідуальних, соціально-психологічних особливостей, інтегрування різних видів діяльності та змісту різних дисциплін; критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією; прогнозувати, проектувати та моделювати освітній процес;

Практика проходить під науково-методичним керівництвом кафедри української і зарубіжної літератури. **Місце проходження практики обирається** на першій установчій зустрічі зі здобувачами вищої освіти перед початком практики. Це може бути Національний історико-археологічний заповідник «Кам'яна Могила», Національний заповідник «Хортиця», селища Мелітопольського району, або ж інші регіони України.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

1. Опис навчальної практики

Найменування показників	Ступінь вищої освіти, галузь знань, спеціальність, освітня програма	Характеристика практики
Кредитів: 3		Назва практики: навчальна (фольклорна) Семестр: II Термін проходження практики: відповідно до графіку освітнього процесу
Загальна кількість годин – 90 Тижневих годин: 30/2	Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) Галузь знань – 01 Освіта/ Педагогіка Освітня програма – Середня освіта. Українська мова і література. Англійська мова і література	Вид контролю: є складовою освітнього компонента «Фольклор з фольклорною практикою» та оцінюється комплексно з екзаменом в кінці II семестру.

2. Програма навчальної практики

Навчальна (фольклорна) практика для здобувачів вищої освіти спеціальності 14.01 Середня освіта (Українська мова і література) проводиться у II семестрі, триває 2 тижні – 90 год. / 3 кредити ЄКТС.

Під час фольклорної практики інтенсифікується розвиток професійного мислення, творчих здібностей, набувається дослідницький досвід, необхідний для підготовки до інноваційної філологічної діяльності.

Збираючи фольклорні матеріали, здобувачі вищої освіти поглиблюють і зміцнюють знання з фольклору, отримані на лекціях і практичних заняттях у першому семестрі, знайомляться з живим побутуванням усної творчості, зустрічаються з майстрами – виконавцями фольклорних творів, набувають навичок пошуково-дослідної роботи, що допомагає їм зрозуміти, яку роль відіграє народна творчість не лише в літературі та мистецтві, а й, власне, у житті.

Завдання практики:

- ознайомити здобувачів з принципами роботи з літературними, довідниковими, бібліографічними та іншими джерелами;
- закріпити теоретичні знання, отримані під час вивчення освітнього компонента «Фольклор з фольклорною практикою»;
- навчити використовувати теоретичну інформацію на практиці, розширювати практичні знання і навички за фахом;
- сформувані вміння спостерігати, порівнювати та аналізувати фольклорні та літературні факти;
- розвивати комунікативні здібності здобувача;
- сформувані навички фіксації фольклорних текстів згідно з вимогами до таких записів;
- виробити вміння і навички працювати з інноваційними технологіями у професійній діяльності;
- отримати практичні навички запису, обробки, класифікації та систематизації фольклорних текстів;
- оволодіти сучасними методами та формами роботи у професійній діяльності.

Фольклорна практика складається із кількох етапів:

1. Теоретична підготовка здобувачів. Навчально-методична підготовка здобувачів вищої освіти до проходження фольклорної практики розпочинається із ознайомлення їх з програмою практики, методикою її проходження, календарним плануванням, вимогами до виконання загальних та індивідуальних завдань, правилами оформлення звіту та опрацьованого матеріалу. Проводиться інструктаж із правил охорони праці та техніки безпеки життєдіяльності.

2. Проходження практики. Під час проходження фольклорної практики здобувачі-філологи відвідують екскурсії в народознавчих, краєзнавчих, етнографічних музеях, де отримують інформацію про літературну творчість, фольклорні особливості, звичаї, традиції рідного краю, або інших регіонів України; збирають та записують фольклорні тексти, традиції та обряди від інформантів за місцем проживання, а також опрацьовують, систематизують та класифікують записи; працюють з картотеками в бібліотеках, систематизують інформацію та використовують її в подальших наукових роботах. Кожен зі здобувачів отримує індивідуальне пошуково-дослідне завдання в контексті вивчення народної творчості досліджуваного регіону.

3. Систематизація матеріалу та підсумки. Зібрані під час проходження практики матеріали, оброблені, систематизовані та класифіковані фольклорні тексти, виконані індивідуальні завдання, презентації здобувачі вищої освіти оформлюють відповідно до вимог, складають у теки, здають керівникові практики у визначений термін.

4. Оцінювання. Навчальна (фольклорна) практика є складовою освітнього компонента «Фольклор з фольклорною практикою» та оцінюється комплексно з екзаменом наприкінці II семестру.

БЛОК I. Наративні жанри

ТЕМА 1. Казки

Особливості побутування і оповіді казок про тварин; чарівні казки; соціально-поутові, родинно-побутові та героїчні казки.

ТЕМА 2. Легенди і перекази

Апокрифічні, історичні, космогонічні легенди. Легенди про демонічних істот, чудодійні рослини, небачених тварин. Перекази та легенди про історичне минуле народу, суспільно-політичні події.

ТЕМА 3. Анекдоти

Природа народного гумору. Огляд анекдотів: сільських, міських, соціальних, молодіжних.

ТЕМА 5. Малі жанри народного епосу

Осягнення світу та життєвої мудрості в прислів'ях та приказках. Специфіка загадок як жанру фольклору.

БЛОК 2. Народна лірика

ТЕМА 6. Календарно-обрядова поезія

Види календарно-обрядових пісень: весняний, літній, осінній і зимовий цикли.

ТЕМА 7. Родинно-побутові та родинно-обрядові пісні

Пісня як невід'ємний елемент життя селянина. Пісні про кохання та сімейне життя. Голосіння, замовляння. Традиційні образи в колискових. Позаобрядова лірична пісня.

ТЕМА 8. Соціально-побутові пісні

Відтворення життя різних соціальних прошарків народу. Загальних огляд козацьких, чумацьких, наймитських, заробітчанських пісень тощо з урахуванням специфіки досліджуваного регіону.

Блок 3. Народний ліро-епос

ТЕМА 9. Історичні пісні, думи та балади

Специфіка історичних пісень. Образна система дум досліджуваного регіону. Особливості метаморфоз у баладах.

ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль за якістю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, застосуванням набутих практичних навичок відбувається постійно впродовж усього терміну проходження практики у формі порад, консультацій, пояснень тощо. Застосовується групова та індивідуальна перевірка виконаних завдань. Під час групової перевірки керівник визначає рівень колективних дій, злагодженість та згуртованість під час виконання загальних завдань. Індивідуальна перевірка дає можливість з'ясувати, якими професійними якостями оволодів кожен здобувач, виявити недоліки та окреслити шляхи їх подолання. Важливою формою контролю також є самоконтроль, правильна організація якого забезпечує реалізацію принципів свідомості, активності, міцності знань, умінь та навичок практикантів.

Методами перевірки є бесіди, консультації та обмін досвідом між практикантами, завдяки яким контролюється хід практики та правильність виконання пошуково-дослідних завдань. Проведення практики забезпечує перевірку теоретичних знань, набутих під час вивчення освітнього компонента «Фольклор з фольклорною практикою»; вироблення вмінь творчо застосовувати їх на практиці, вирішувати складні творчі завдання, самостійно здійснювати аналіз власних здібностей та практичних навичок.

Формою контролю практики є диференційований залік, що оцінюється комплексно з екзаменом за освітнім компонентом «Фольклор з фольклорною практикою» наприкінці семестру.

ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Практика здійснюється з урахуванням загальних засад та правил наукової етики та академічної доброчесності. Виконуючи дослідження, здобувач вищої освіти повинен з повагою ставитися до авторських прав осіб, дослідження яких він використовує, коректно робити посилання на всі використані джерела, не допускати прояву академічної недоброчесності (плагіат, фабрикація, фальсифікація тощо).

ВИМОГИ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Після завершення навчальної (фольклорної) практики здобувачі вищої освіти мають подати керівникові практики у зазначений термін звітну документацію, що складається з колективного звіту та підбірки індивідуальних пошуково-дослідних матеріалів, складених у теку з файлами. Відеоматеріали, презентації, світлини подаються на CD-дисках, і також вкладаються до теки.

Тека з матеріалами літературно-краєзнавчої практики має таку структуру:

1. Титульний аркуш.

2. Роздруковані матеріали індивідуальної пошуково-дослідної роботи кожного зі здобувачів за тематикою практики з відповідними структурними компонентами: історія досліджуваної місцевості; легенди та перекази про походження назв; віднайдені фольклорні матеріали з їх паспортизацією, відомості про збирача фольклору та осіб, від яких записано той чи інший текст; власні спостереження здобувачів, теоретичні узагальнення стосовно жанрів фольклору та виражально-зображувальних засобів поетичного мовлення віднайдених фольклорних текстів.

3. CD-диск з відеоматеріалами, презентацією, світлинами.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

За результатами проходження навчальної (фольклорної) практики оцінювання знань і вмінь здобувачів вищої освіти відбувається на підставі комплексу критеріїв:

- якість знань здобувачів вищої освіти та вміння застосовувати їх на практиці;
- вміння систематизувати, класифікувати та узагальнювати інформацію;
- рівень сформованості умінь та навичок практичної роботи здобувачів вищої освіти як майбутніх фахівців;
- вміння робити аргументовані висновки;
- якісне виконання завдань під час перебування на базах практики;
- правильне оформлення документації;
- рівень оволодіння інноваційними технологіями з фаху;

– підготовка презентацій та індивідуальних пошуково-дослідних завдань.

Навчальна (фольклорна) практика оцінюється за 100-бальною школою:

Оцінку «відмінно» (90-100 балів) здобувач отримує, якщо всі завдання практики виконано в повному обсязі, виявлено глибоке розуміння теоретичних знань та вміння творчо їх застосовувати. Враховується сумлінне виконання всіх завдань практики, високий рівень удосконалення своїх знань, умінь та навичок, пов'язаних із особливостями професійної діяльності. Матеріали опрацьовано, проаналізовано, правильно оформлено та подано у визначений термін. Повністю розкрито тему індивідуального завдання, зроблено чіткі висновки щодо досліджуваного питання.

Оцінку «добре» (83-89 балів) здобувач одержує, якщо завдання практики виконані правильно, але недостатньо повно. Практикант виконував завдання керівників практики, удосконалював на практиці свої знання з історії української літератури та літературного краєзнавства. Матеріали подано у визначений термін, але недостатньо систематизовано. Індивідуальне завдання виконано та логічно викладено. Відповіді на запитання під час заліку загалом правильні.

Оцінку «добре» (74-81 бал) здобувач отримує, якщо завдання практики виконано повно, але було допущено кілька не дуже грубих помилок. Практикант виконував завдання керівника практики, удосконалював свої знання та навички з фаху. Матеріали подано у визначений термін, але є певні невідповідності або оформлено з помилками. Тему індивідуального завдання розкрито, але логіка викладу порушена. Під час відповідей на запитання орієнтується у змісті практики.

Оцінку «задовільно» (64-73 бали) здобувач отримує, якщо завдання практики виконано в неповному обсязі, в ході виконання завдань допускалися помилки. Знання теоретичного матеріалу продемонстровано з деякими недоліками, недостатньо сформовані основні вміння та навички. Матеріали практики опрацьовано з помилками, бракує аналізу. Індивідуальне завдання виконано, але не розкрито тему. Відповіді на запитання під час заліку неповні.

Оцінка «задовільно» (60-63 бали) ставиться здобувачеві, якщо завдання практики виконано з помилками або не в повному обсязі. У теоретичних знаннях виявлено недоліки, бракує сформованих умінь та навичок зі спеціальності. Матеріали опрацьовано частково, оформлено неправильно, слабо аргументовані висновки й узагальнення, індивідуальне завдання виконано частково. Відповіді на запитання під час заліку неповні.

Оцінку «незадовільно» (35-59 балів) здобувач отримує, якщо більшість завдань навчальної практики не виконані. Практикант не володіє теоретичними знаннями, не може дати відповіді на поставлені запитання. Виявлені проблеми із виконанням завдань, не сформовано вміння проводити відповідні види роботи. Матеріали недбало опрацьовано, оформлено з помилками.

Оцінку «незадовільно» (1-34 бали) здобувач отримує, якщо завдання навчальної практики не виконано.

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вовчак А., Довголюк І. Документування фольклорної традиції. Засади організації і проведення фольклористичного польового дослідження, транскрибування й архівування зібраного фольклорного матеріалу. Львів, 2014 . 60 с.

2. Іваннікова Л. Фольклористика Півдня України: сторінки історії. Запоріжжя, 2008. 291 с.
3. Руснак І.Є. Український фольклор: навчальний посібник. К.: Академія, 2010. 304 с.
4. Семенов О., Базиль Л., Дятленко Т. Фахова практика вчителя-словесника: навч. посіб. Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2011. 490 с.
5. Сивачук Н. Фольклорна практика. К.: Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2008. 68 с.